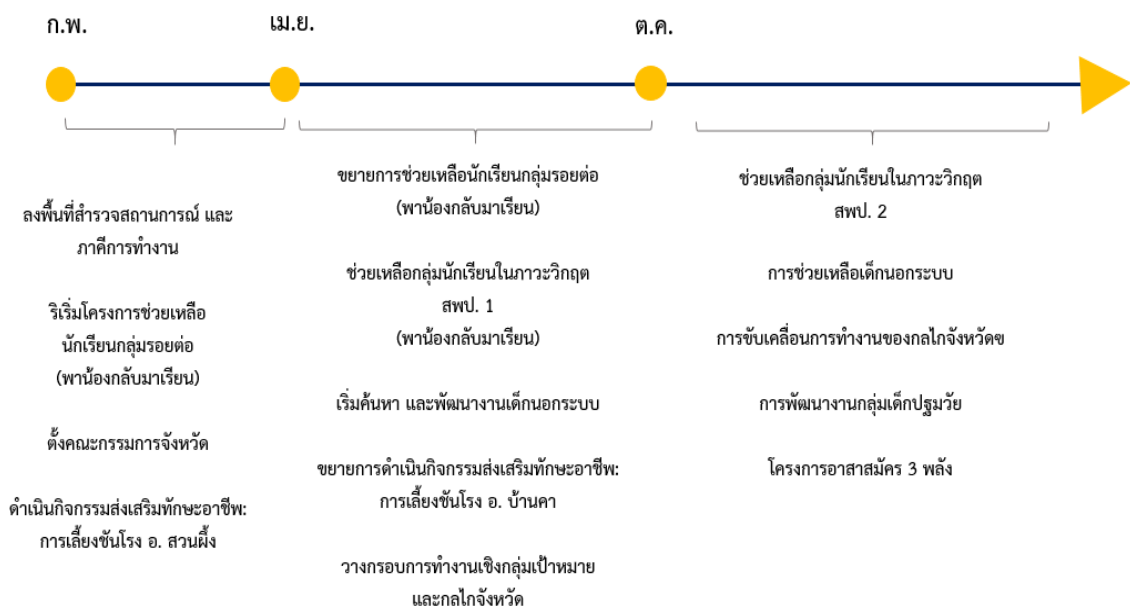

รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน (พฤษภาคม - ตุลาคม 2565)
โครงการมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จังหวัดราชบุรี (Zero Dropout)

จากการดำเนินงานในการลงพื้นที่ในระยะ 3 เดือนแรก (กุมภาพันธ์ - เมษายน 2565) เพื่อเน้นความเข้าใจถึงบริบทและสถานการณ์ปัญหาทางการศึกษา รวมทั้งการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเป้าหมายต่างๆ จากฐานงานเดิม พร้อมกับการริเริ่มโครงการใหม่ๆ ตลอดจนการจัดตั้งกลไกในพื้นที่ ซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในช่วงเดือน พฤษภาคม - ตุลาคม 2565 ที่ผ่านมา อันเป็นช่วงที่มีการเปิดเรียนในชั้นเรียน ทั้งนี้ การดำเนินงานในช่วงดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนการ “พาน้องกลับมาเรียน” ซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายและเกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ทั้งที่มีสาเหตุจากการขาดเรียนเป็นระยะเวลานานเพราะขาดแคลนอุปกรณ์สำหรับการเรียนทางไกล หรือภาระงานในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนปัญหาของค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการกลับมาเรียนที่โรงเรียนและการเรียนให้ทันเพื่อน (Learning Recovery) อันแสดงให้เห็นว่าโจทย์การพาน้องกลับมาเรียนนั้นมีทั้งมิติของภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น และมิติของปัจจัยเกื้อหนุนในการสนับสนุนด้านการศึกษาในเชิงคุณภาพ ในการนี้ จึงขอสรุปการดำเนินงานในช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม 2565 ดังนี้

สรุปกิจกรรมของการทำงาน

1. โครงการพัฒนา Roadmap และการบริหารจัดการ สำหรับโครงการ Zero Dropout จังหวัดราชบุรี (โครงการระยะ 12 เดือน)

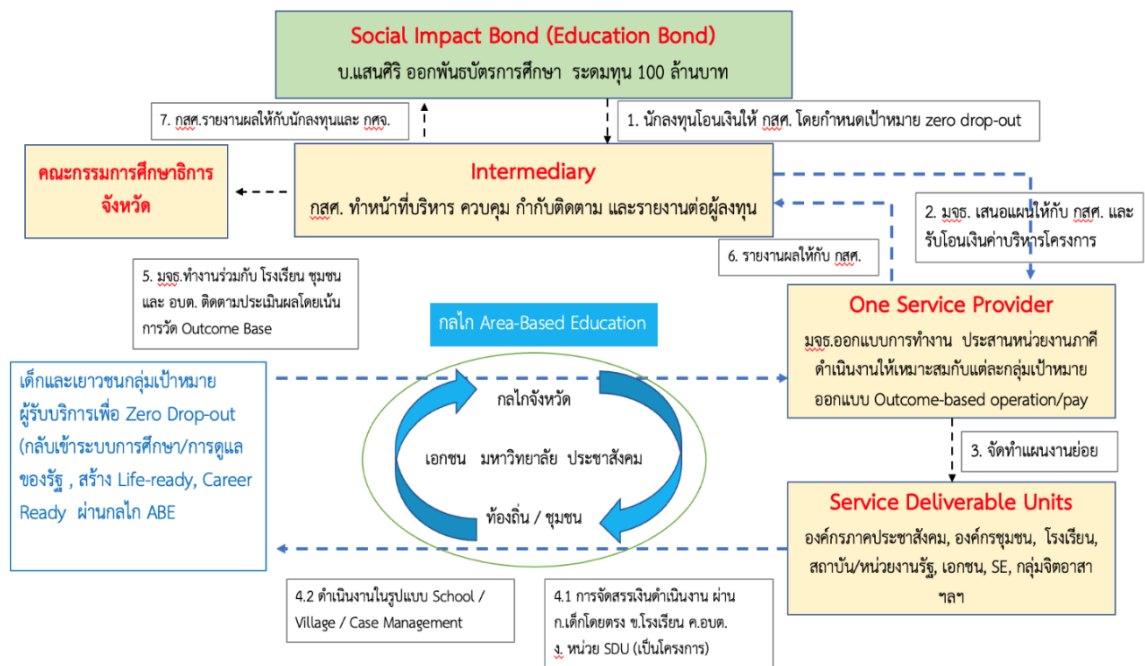
โครงการนี้จะดำเนินงานเพื่อวางแผนกรอบการทำงาน (Roadmap) ระยะ 3 ปี ภายใต้โครงการ Zero Dropout จังหวัดราชบุรี ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนตั้งแต่ช่วงปฐมวัย (อายุ 3 ปี) ไปจนถึงการเตรียมความพร้อมให้กับกำลังคนก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน (อายุไม่เกิน 24 ปี) โดยพิจารณาครอบคลุมทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย รวมถึงการออกแบบกลไกการทำงานที่เป็นการบูรณาการและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (ABE) โดยแบ่งตามช่วงวัยได้ดังนี้

- **ปฐมวัย 2 - 6 ปี** สถานดูแลเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาคุณภาพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย เด็กที่อยู่นอกระบบสถานดูแลเด็กปฐมวัยและผู้ปกครองควรได้รับคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูและการส่งเสริมการพัฒนาของเด็ก
- **ประถมศึกษา** เด็กที่หลุดออกจากระบบโรงเรียนต้องได้รับการช่วยเหลือและพากลับมาโรงเรียนทุกคน รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพเพื่อป้องกันปัญหาเด็กหลุดออก
- **มัธยมศึกษาตอนต้น** มีระบบคัดกรอง เผื่อระวังติดตาม ให้ความช่วยเหลือเพื่อพาเด็กกลับมาโรงเรียน หรือมีมาตรการในการช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล
- **มัธยมปลาย/อาชีวศึกษา** จนถึงก่อนวัยแรงงาน มีระบบให้ความช่วยเหลือและพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ให้มีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ (career-ready) และทักษะชีวิต (life-ready) รวมถึงการสนับสนุนการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย
- **เครือข่ายและกลไกการทำงาน** สร้างเครือข่ายและกลไกการทำงานโดยใช้เวทีของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเป็นกลไกเชื่อมและส่งต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหน่วยงานสังกัดที่รับผิดชอบ และร่วมกับภาคีภาคเอกชนและประชาสังคม

Education Spectrum

	ปฐมวัย (2-6)	ประถม (6 - 12)	มัธยมต้น (13 - 15)	อาชีวศ., สามัญ (16 - 18)	เยาวชนที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานและอยู่นอกระบบการศึกษา (<24)	กำลังแรงงาน
ในระบบ	สถานศึกษาเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาคุณภาพที่เหมาะสม	- อ่านพูดเขียนไทย - คณิตพื้นฐาน - Outcome-Based edu. - Zero Dropout	- Equity (Zero Dropout) - Quality (ทักษะเรียนรู้ C.21) - Teachers and School Develop. - ทวีศึกษา + อาชีวศึกษา		- กศน. - แผนที่อาชีพ (Occupational Map) - Micro-Credential/ Credit Bank	- วิทยาลัยชุมชน - Micro-Credential/ Credit Bank
นอกระบบ	ประสานงานกับ อสม. สาธารณสุข เพื่อสำรวจข้อมูลสุขภาพของเด็ก	จัดเวทีประชาคมระดับตำบล อำเภอ ร่วมกับท้องถิ่นและประตู่เพื่อคัดกรองเด็กตกออก (พาน้องกลับมาเรียน หรือ พัฒนาเป็นรายบุคคล CM)		- การจัดการศึกษาในสถานประกอบการ - วางแผนพัฒนารายบุคคล (CM) - ประสานร่วมมือกับหน่วยงานเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง (เช่น สถานพินิจ คุ้มครอง ฯลฯ) เพื่อวางแผนพัฒนาอาชีพและทักษะชีวิต		- การพัฒนาอาชีพ - RUN Model
กลไก-เครือข่าย	- กลไกภาคีความร่วมมือระดับจังหวัด และกลไกคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด - เครือข่ายมหาวิทยาลัย - องค์กรท้องถิ่น - ภาคประชาคม - ชุมชน - การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาและการพัฒนากำลังคนจังหวัด					

โครงการมุ่งหวังให้เกิดการออกแบบและผลักดันกลไกการทำงานเชิงพื้นที่หรือกลไกจังหวัด ในลักษณะของการจัดการพื้นที่การศึกษา (Area-based Education) ซึ่งเป็นการร่วมกันทำงานขององค์กรและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่และพัฒนามาตรการในการแก้ไขปัญหาที่ควรเกิดขึ้น โดยจะผลักดันให้เกิดเครือข่ายการทำงานภายใต้โครงการหรือที่เรียกว่าหน่วยปฏิบัติงานและให้บริการ (Service Delivery Units - SDU) ที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาตามภารกิจที่วางไว้ จึงได้มีการออกแบบกลไกในการดำเนินงานและความสัมพันธ์ของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดังนี้

1. บริษัทเอกชนออกหุ้นกู้ในรูปแบบ Corporate Bond ระดมทุนจากผู้สนใจทั่วไป สนับสนุนให้เกิดเงินลงทุนเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม (Social Bond) ผู้ลงทุนบริจาคเงินให้กับ กสศ. เพื่อนำเงินที่ระดมทุนได้ไปใช้ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มเด็กเปราะบางที่หลุดออกจากระบบโรงเรียนหรือมีแนวโน้มว่าจะหลุดออก (Drop-out)
2. กสศ. ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการและบริหารจัดการเงินทุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้ให้ทุน ทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อม (intermediary) ด้าน ก. ประสานทำความเข้าใจและสร้างพันธสัญญาร่วม (commitment) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ (strategic stakeholders) ข. ร่วมกำหนดทิศทางและกำกับติดตามการทำงานในระดับพื้นที่ ค. บริหารและจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานและโครงการที่ผ่านการพิจารณาและสร้างผลกระทบต่อเด็กกลุ่มเป้าหมาย ง. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและผลกระทบให้กับผู้ให้ทุน หน่วยงานที่รับผิดชอบ (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด, สพฐ., ผู้ว่าราชการจังหวัด) และรายงานต่อสาธารณชน (public)

3. มจร. ในฐานะหน่วยงานให้บริการวิชาการและการพัฒนาแบบ One Service Provider เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบการทำงานและประสานงานระหว่างผู้ให้ทุน หน่วยงานกำกับนโยบาย และหน่วยปฏิบัติงานระดับพื้นที่ (area base) ทำหน้าที่ ก. เชื่อมโยงนโยบายและแผน กำกับทิศทางการทำงาน บริหารโครงการเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานปฏิบัติการในระดับพื้นที่ ทั้งที่เป็นองค์กรภาครัฐ ประชาสังคม หรือพลเมืองอาสาสมัครกลุ่มต่างๆ ข. สร้างกลไกแลกเปลี่ยน ติดตาม สังเคราะห์การทำงานของภาคีเครือข่าย เพื่อรวบรวมสังเคราะห์ รวมถึงการวิเคราะห์ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impacts) ที่เกิดขึ้น เพื่อลดปัญหาเด็กตกออกจากระบบการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ ค. จัดทำรายงานสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อประสานปรับทิศทางการทำงานร่วมกับ กสศ. และหน่วยงานระดับนโยบาย เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันและให้โครงการบรรลุเป้าหมาย
4. หน่วยปฏิบัติงานและให้บริการ (Service Delivery Units - SDU) เพื่อจัดทำโครงการตามพันธกิจที่ได้ตกลงร่วมกับ มจร. และดำเนินการส่งมอบงานให้ได้ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานปฏิบัติงานกำหนดแผนการทำงานโดยละเอียด ดำเนินกิจกรรม วางแผนการทำงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับตัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่หลุดออกจากโรงเรียน และ/หรือ เด็กกลุ่มเสี่ยงหรือมีแนวโน้มจะหลุดออกจากโรงเรียน หน่วยงานปฏิบัติงานเป็นผู้จัดทำแผนการทำงานและเสนองบประมาณการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของค่าดำเนินการและในส่วนของเงินสนับสนุนที่จัดสรรตรงให้กับเด็กกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล ส่งแผนการทำงานให้กับ มจร. เพื่อรวบรวมและประสานกับ กสศ. ในฐานะผู้จัดสรรงบประมาณต่อไป
5. สนับสนุนบทบาทของอาสาสมัครทางการศึกษา (อสม.) ทั้งที่เป็นอาสาสมัครการศึกษาที่มีค่าตอบแทน อาสาสมัครชุมชนอื่นๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. (สาธารณสุข) เป็นต้น รวมถึงพลเมืองอาสาสมัครที่จะช่วยกันระดมกำลังและทรัพยากรเพื่อการช่วยเหลือด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
6. หน่วยงานนโยบายและหน่วยงานฟังก์ชันในพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ที่เป็นเวทีประสานนโยบายและยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(สพป.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) สำนักงานการอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน หน่วยงานฟังก์ชันในจังหวัด สถาบันอุดมศึกษาและผู้แทนภาคเอกชนในพื้นที่ โดย มจร. จะทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้น โดยจะรายงาน ก. การติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลเด็ก Drop-out และเด็กกลุ่มที่มีแนวโน้มและความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบ ข. กิจกรรม/โครงการที่หน่วยงาน SDU ได้ดำเนินการเพื่อขอความเห็นเชิงนโยบายและการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ ค. พิจารณาอนุมัติเงินช่วยเหลือสมทบรายหัวให้กับเด็กนักเรียนที่ต้องการเงินช่วยเหลือพิเศษ (ตามหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดขึ้น)

นอกจากนี้ กศจ. ยังทำหน้าที่ในการกำกับติดตามและอนุมัติการจ่ายเงินช่วยเหลือให้กับเด็กนักเรียนหรือเยาวชนที่หลุดออกจากระบบโรงเรียนในรูปแบบของเงินสมทบ/สนับสนุนรายหัว เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายสนับสนุนการกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน และ/หรือ พัฒนาทักษะชีวิต-อาชีพ ทั้งนี้ เงินสมทบรายหัวที่ผ่านการพิจารณาจากกศจ. นี้ จะไม่เกี่ยวข้องกับงบประมาณในการทำกิจกรรมที่จัดทำโดย Service Delivery Units (SDU) ในข้อ 4) ข้างต้น

7. หน่วยงานอิสระที่จะทำการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงและมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน (Independent Validator) จัดทำแนวทางและการวัดเป้าหมายจำนวน Zero Dropout และผลกระทบ (impact) ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อรายงานต่อสาธารณะ

2. การ “พาน้องกลับมาเรียน”

โครงการส่งเสริมโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” เป็นโครงการที่มีความร่วมมือระหว่าง 3 หน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สพ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) พร้อมด้วย 11 พันธมิตร ประกอบด้วยกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร กรุงเทพมหานคร และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทั้งนี้ ผลสำรวจจากโครงการดังกล่าวพบว่า ในช่วงมกราคม 2565 มีตัวเลขจำนวนนักเรียน นักศึกษา นักเรียนพิการ และผู้พิการที่ตกหล่นและออกกลางคัน เหลือ 121,642 คน

สำหรับจังหวัดราชบุรี ศึกษาธิการจังหวัดได้รวบรวมผลการสำรวจจำนวนเด็กนักเรียนที่ตกหล่นและออกกลางคัน รวมประมาณ 194 คน ซึ่งจำแนกตามสังกัดโรงเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเด็กนักเรียนที่ตกหล่นและออกกลางคันจังหวัดราชบุรี

สังกัดโรงเรียน	จำนวนเด็กนักเรียนที่ออกกลางคัน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี 1	75
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี 2	38
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	31
โรงเรียนเอกชน	35
องค์กรปกครองท้องถิ่น	15

ที่มา: ศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี ณ กุมภาพันธ์ 2565

2.1 โครงการเพื่อการจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อ

เนื่องด้วยเป้าหมายในการสร้างแรงหนุนเสริมให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียนที่มีความเปราะบางและด้อยโอกาสสามารถกลับมาเรียนได้ โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในช่วงชั้นรอยต่อที่ต้องเปลี่ยนโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อที่จะต้องมีการสมัครเรียน การเดินทาง และจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนนั้น กสศ. จึงได้พัฒนาโครงการเพื่อการจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อ ได้แก่ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษาในปีการศึกษา 2565 อันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 โดยครอบคลุมสถานศึกษา 3 สังกัดประกอบด้วย สพฐ., อปท., และ ตชด. ซึ่งมีนักเรียนรวม 707 คน จาก 180 โรงเรียน รวมงบประมาณทั้งสิ้น 1,149,000 บาท โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 486 คน ที่ได้รับทุนการศึกษา ทุนละ 1,000 บาท 2) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 221 คน ที่ได้รับทุนการศึกษา ทุนละ 3,000 บาท

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนทุนเสมอภาค (กลุ่มชั้นรอยต่อ) ที่ได้รับทุนการศึกษา ภายใต้โครงการ Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน 3 สังกัด สพฐ., อปท., และ ตชด. จำแนกระดับชั้น

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนทุนเสมอภาค (กลุ่มชั้นรอยต่อ) ที่ได้รับทุนการศึกษา ภายใต้โครงการ Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน 3 สังกัด สพฐ., อปท., และ ตชด. จำแนกระดับชั้น

สังกัด	ระดับชั้น	อัตราจ่าย/คน	จำนวนนักเรียน(คน)	จำนวนเงิน(บาท)
สพฐ.	ประถมศึกษาปีที่ 6	1,000	446	446,000
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	3,000	221	663,000
	รวม		667	1,109,000
อปท.	ประถมศึกษาปีที่ 6	1,000	1	1,000
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	3,000	-	-
	รวม		1	1,000
ตชด.	ประถมศึกษาปีที่ 6	1,000	39	39,000
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	3,000	-	-
	รวม		39	39,000
รวมทั้งหมด			707	1,149,000

ที่มา: กสศ.

เป้าหมายการดำเนินโครงการช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อ

1) นักเรียนผู้ด้อยโอกาสในกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา และได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2) เกิดกลไกส่งต่อความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ได้รับความเดือดร้อนจากสถานะเศรษฐกิจ สังคม และมีความเสี่ยงในการหลุดจากระบบการศึกษา ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ ครอบคลุมทั่วประเทศ

3) เกิดเครือข่าย “All for Education” จากการระดมทุกสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมสามารถสร้างสรรค์รูปแบบวิธีการระดมการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและขยายผลได้ในระยะยาว

2.2 ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา

โครงการศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา ภายใต้โครงการมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจังหวัดราชบุรี (Zero Dropout) มีกลไกการช่วยเหลือผ่านคณะทำงานโครงการศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงานจำนวน 5 คณะ ดังนี้

- 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี
- 4) สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี
- 5) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี

โดยคณะทำงานดังกล่าว มีบทบาทและหน้าที่เป็นกลไกหลักในการค้นหาและคัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีภาวะวิกฤตทางการศึกษา พร้อมทั้งดำเนินงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีภาวะวิกฤตทางการศึกษาให้พ้นภาวะวิกฤต สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ผ่านการบูรณาการการช่วยเหลือในจังหวัด โดยการช่วยเหลือจะพิจารณาเป็นรายกรณีและมีการจัดสรรทุนตามความเสี่ยงด้านภาวะวิกฤตด้านการศึกษา เช่น สาธารณภัย อุบัติเหตุ/โรคภัย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ในอัตราไม่เกิน 6,000 บาทต่อเดือน ระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

การดำเนินงานในระยะแรก กสศ. ได้นำร่องการช่วยเหลือในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งครอบคลุม 177 โรงเรียน ในพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองราชบุรีอำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ อำเภอวัดเพลง อำเภอบ้านคา โดยสามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีภาวะวิกฤตทางการศึกษา รวม 197 คน ซึ่งแบ่งเป็นระดับภาวะวิกฤตรุนแรง 14 คน และวิกฤต 183 คน มีวงเงินรวม 2,947,000 บาท

ผลการวิเคราะห์ระดับสาเหตุเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน จำแนกตามประเภทสาเหตุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่มีสาเหตุเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา จากปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุด จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 89.34 ของเด็กและเยาวชนทั้งหมด สาเหตุด้านปัญหาครอบครัว จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 68.02 ของเด็กและเยาวชนทั้งหมด และสาเหตุด้านอุบัติเหตุ/โรคภัย จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.34 ของเด็กและเยาวชนทั้งหมด ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับสาเหตุเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน

ประเภทสาเหตุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อุบัติเหตุ/โรคร้าย	44	22.34
เศรษฐกิจ	176	89.34
ครอบครัว	134	68.02

ที่มา: กสศ.

แผนภาพที่ 1 และ 2 ภาพเด็กและเยาวชนที่ได้รับการช่วยเหลือผ่านโครงการศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา

ที่มา: กสศ.

ทั้งนี้ การดำเนินงานในระยะต่อมา กสศ. ได้ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ร่วมดำเนินการค้นหา คัดกรอง และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ครอบคลุม 147 โรงเรียน ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ โดยการดำเนินงานขณะนี้อยู่ระหว่างคัดกรองนักเรียนที่เข้าข่ายมีภาวะวิกฤตทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถกลับเข้าเรียนในภาคเรียนที่ 2/2565

แผนภาพที่ 3 การประชาสัมพันธ์โครงการศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา

ที่มา: สพป. 2

ตัวอย่างข้อมูลเคสเรื่องราวนักเรียนหลังได้รับทุน

น้องแพรว อายุ 12 ปี ชั้น ป.4
 โรงเรียนวัดอัมพวัน
 Case Manager (CM): ครูภัทรวลัฏี

น้องแพรวเล่าว่าทุนที่ได้รับมาส่วนหนึ่งเอามาใช้ซื้อเสื้อผ้า ชุดนักเรียน ซื้ของใช้ส่วนตัวหลายอย่างที่ไม่
 มีโอกาสได้ใช้ และเงินอีกส่วนนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน เช่น ค่าอาหาร และค่าเดินทาง นอกจากนี้
 คุณครู CM เล่าเพิ่มเติมว่า ทุนเข้ามาเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของน้องได้อย่างชัดเจน โดยในเรื่องความเป็นอยู่
 ในชีวิตประจำวัน ทุนได้ช่วยเติมเต็มให้น้องมีข้าวของเครื่องใช้ในบ้านที่เคยขาด ทำให้น้องแทบจะหมดปัญหา
 เรื่องค่าใช้จ่าย ขณะที่ลึกลงภายในใจยังมีปัญหาทางด้านครอบครัวอยู่บ้าง เนื่องจากเด็กไม่ได้อยู่กับครอบครัว
 ต้องอาศัยอยู่กับครอบครัวอุปการะ บางช่วงยังมีขาดเรียน ครูต้องไปตามดูที่บ้าน แต่จากที่คุยกับผู้ปกครอง ถือ
 ว่าเด็กมีสภาพจิตใจดีขึ้นมาก โดยในด้านการเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา เด็กยังมีความเสี่ยงอยู่เช่นกัน ด้วย

ปัญหาส่วนตัวทางบ้าน จึงทำให้ขาดเรียนบ่อย ไม่มีความมั่นใจในการมาโรงเรียน ครูจึงต้องคอยติดตามอย่าง
รักษาระยะ ไม่ให้ห่างมากหรือเข้าใกล้เกินไป

น้องกันต์ อายุ 13 ปี ชั้น ป.6

โรงเรียนบ้านเขาพระเอก

CM: ครูฐิตินันท์

คุณครู CM เล่าว่า น้องกันต์นำเงินทุนการศึกษาที่ได้ไปซื้อเสื้อผ้า รองเท้านักเรียน และเก็บไว้ใช้จ่ายทั้ง
เรื่องเรียนและรักษาโรคประจำตัว โดยน้องต้องไปโรงพยาบาลเป็นประจำ และระยะทางระหว่างบ้านกับ
โรงพยาบาลค่อนข้างไกล นอกจากนี้ ทุนอีกส่วนหนึ่งยังสามารถนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน
และใช้จ่ายประจำวันได้อีกด้วย

“ด้วยโรคประจำตัวที่เป็นอยู่ (โรคเกี่ยวกับตับ) ทำให้น้องต้องระวังเรื่องการกินเป็นพิเศษ เดิมทีน้องไม่
เคยมีเงินมาโรงเรียนเลย พอได้ทุนมา การกินอยู่ประจำวันก็ดีขึ้นมากทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน มีเงินซื้อนม ซื้อ
อาหารเสริม”

“ทางสภาพจิตใจต้องบอกว่าน้องเปลี่ยนไปเยอะมากหลังได้ทุน ปกติกันต์จะไม่ค่อยมาโรงเรียน หรือมา
ก็จะอายเพื่อนที่ไม่มีเงินกินขนม สุขภาพก็ไม่ดีต้องไปหาหมอบ่อย พอมีเงินส่วนนี้เข้ามา เขาก็มาโรงเรียนบ่อย
ขึ้น ดูมีความสุขขึ้น แล้วพอสุขภาพจิตดี สุขภาพกายก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ตามมา”

“ในฐานะครู เราดีใจมาก และขอบคุณเจ้าของทุนมากๆ เพราะสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือเราคิดว่าเด็กไม่น่าจะ
เรียนจบ หรือจบแล้วอาจไม่ได้เรียนต่อถ้าไม่มีทุนเป็นแรงผลักดัน เนื่องจากที่บ้านของเขาไม่มีเงิน ไม่มีใคร
ช่วยเหลือสนับสนุนเลย ดังนั้น คิดว่าถ้ามีทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กันต์จะมีโอกาสในการเรียนมากขึ้น
หลังจากจบชั้น ป.6”

“ทุนช่วยได้เยอะ ดีใจมากที่ได้ทุนนี้ ขอขอบคุณผู้ให้ทุนที่ให้โอกาส ผมจะเก็บเงินไว้ใช้มาโรงเรียน และ
เป็นทุนสำหรับเรียนต่อชั้น ม.1 ด้วย” น้องกันต์กล่าว

น้องจ๊ีบ อายุ 11 ปี ชั้นป.6

โรงเรียนวัดบางกระ

CM: ครูพัฒนฉิตา

คุณครู CM เล่าว่า พอมีเงินทุนการศึกษาเข้ามาเป็นรายเดือน หน้าตานักเรียนก็ดูสดใส มีชีวิตชีวาขึ้นมาโรงเรียนอย่างมีความสุขมากขึ้น ทุนที่ได้น้องเอาไปซื้ออุปกรณ์การเรียน ซื้อสิ่งที่อยากได้ ซื้อรองเท้านักเรียนใหม่

“ตอนนี้ตากับยายของน้องจ๊ีบเพิ่งเริ่มทำร้านขายอาหารตามสั่งเล็กๆ หลังจากที่ว่างานมานานในช่วงวิกฤตโควิด-19 แต่ก็ยังขายไม่ดีเท่าไร สถานการณ์การเงินยังไม่ค่อยดี ถ้าไม่ได้ทุนนี้โอกาสที่จะได้เรียนต่อชั้น ม.1 ของน้องคงค่อนข้างน้อย แต่ทุนทำให้อะไรหลายอย่างดีขึ้น ยายรับปากจะเก็บเงินไว้สำหรับให้น้องเรียนต่อมัธยม ไว้ซื้อเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน”

“ตัวน้องจ๊ีบเองก็อยากเรียนต่อ ตั้งใจจะเรียนที่โรงเรียนเดิม เพราะใกล้บ้าน ค่าใช้จ่ายไม่เยอะ ครูมองว่าถ้ามีทุนต่อเนื่องก็จะช่วยประกันความเสี่ยงหรือต่อโอกาสทางการศึกษาของน้องได้มากขึ้น เพราะนอกจากจ๊ีบแล้ว บ้านนี้ยังมีน้องชายอีกคนหนึ่ง เรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจึงเป็นภาระที่หนักของครอบครัวที่ตายายต้องแบกรับ”

ครู CM เสริมว่า “อยากขอบคุณผู้สนับสนุนทุน ทุนนี้เป็นทุนที่ดีและเข้ามาในจังหวะที่ดี ส่วนตัวจากประสบการณ์การทำงานเป็นครู ทำให้เห็นว่าในพื้นที่ยังมีเด็กด้อยโอกาสอีกเป็นจำนวนมาก หลายคนอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ใส่ชุดนักเรียนซ้ำๆ ถุงเท้านักเรียนคู่เดิมซ้ำๆ คือเด็กไม่ได้มีความพร้อมเท่าไร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะโรงเรียนวัดบางกระเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็ก เด็กที่เข้ามาเรียนล้วนมาจากครอบครัวที่ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะส่งลูกไปเรียนในเมืองได้ ดังนั้นจึงอยากให้ทุนการศึกษามีต่อเนื่อง และถ้าทุนกระจายไปถึงเด็กได้มากกว่านี้ก็จะเป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ ซึ่งจะมากน้อยก็อาจเฉลี่ยตามระดับความยากลำบากของแต่ละบ้าน เช่นเงิน 2,500 ต่อเดือน ถ้าแบ่งเป็นสองก้อนก้อนละพันกว่าบาท ก็อาจช่วยเหลือเด็กเพิ่มจากหนึ่งเป็นสองคนได้”

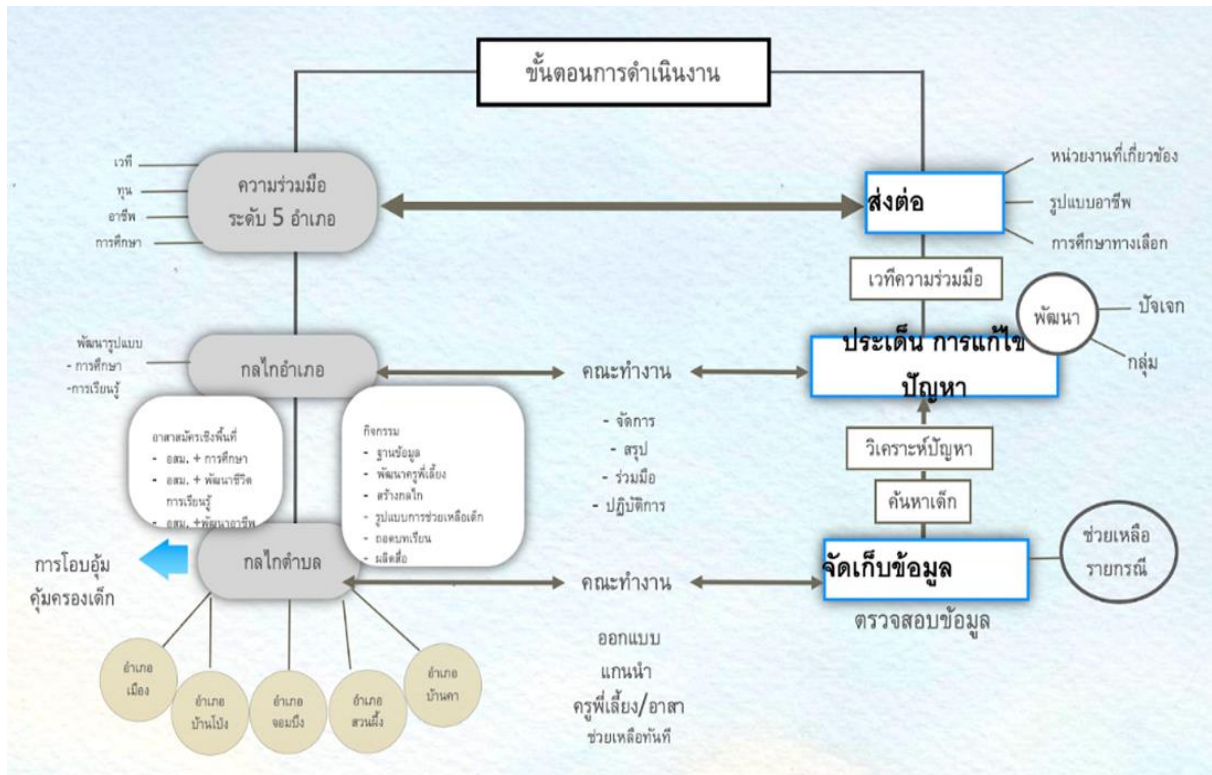
3. โครงการพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เด็กนอกระบบจังหวัดราชบุรี “โมเดลพื้นที่ชีวิตเด็กนอกระบบราชบุรี”

จากประสบการณ์การดำเนินงานในปี พ.ศ. 2563-2564 ที่ผ่านมา เครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินการทำงานในพื้นที่เพื่อสร้างระบบการช่วยเหลือ พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งต่อเด็กนอกระบบการศึกษา จำนวนกว่า 260 คน ใน 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอสวนผึ้ง ให้กลับคืนสู่ระบบการศึกษาหรือพัฒนารูปแบบการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยคำนึงถึงตามความต้องการและความสนใจของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเชื่อมโยงกระบวนการทำงานกับเครือข่ายภาคีและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการทำงานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ 6-25 ปี ที่ประกอบด้วย เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กแรงงาน เด็กในชุมชน เด็กไร้บ้าน เด็กไร้สถานะ (ทางทะเบียน) เด็กอพยพผู้สูงอายุ เด็กสถานพินิจ เด็กเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ เด็กที่อยู่ในเขตคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของหน่วยงานต่างๆ โดยมีข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนใน 9 กลุ่มประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเด็กพิเศษทางร่างกาย/จิตใจ 2) กลุ่มแรงงานเด็ก 3) กลุ่มเด็กท้องไม่พร้อม 4) กลุ่มเด็กครอบครัวแห้วกลาง 5) กลุ่มเด็กเยาวชนในสถานพินิจ/ทัณฑสถาน/ศูนย์ฝึกอบรม 6) กลุ่มเด็กกำพร้า 7) กลุ่มเด็กเยาวชนในภาคเกษตรกรรม ประมง และปศุสัตว์ 8) กลุ่มเด็กยากจนในเขตชุมชนเมือง และ 9) กลุ่มเด็กชาติพันธุ์

“โครงการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็กนอกระบบจังหวัดราชบุรี” ในปี พ.ศ.2565 (ระยะเวลาโครงการ 10 เดือน) จึงเป็นการต่อยอดงานโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ผ่านการค้นหา พัฒนา และส่งต่อ ภายใต้กลไกการโอบอุ้มคุ้มครองเด็กและเยาวชนนอกระบบในระดับตำบล โดยในปีที่หนึ่งจะเน้นพัฒนาช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ใน 3 กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) เด็กหลุดจากระบบ 2) เด็กเปราะบาง หมายถึง กลุ่มเด็กบกพร่องพิการด้านร่างกายและจิตใจ กลุ่มเด็กติดสารเสพติด กลุ่มเด็กบนท้องถนน และกลุ่มแม่วิัยใส 3) เด็กในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้กระบวนการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานใน 5 อำเภอ 32 ตำบล ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอจอมบึง จำนวนเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา 400 คน โดยมีรูปแบบการทำงานขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านเครือข่ายการทำงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ โดยประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ภายใต้แนวคิด “ความแตกต่างที่เติมเต็ม” เพื่อสร้างคุณค่า โอกาสและสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้อย่างเท่าเทียมสำหรับเด็กทุกคนในจังหวัดราชบุรี และสร้างรูปแบบการช่วยเหลือเพื่อเป็นทางเลือกในการกลับคืนสู่ระบบการศึกษาหรือการประกอบสัมมาชีพ เกิดพื้นที่เรียนรู้และพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน เกิดการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่เด็กเยาวชน ครอบครัว และชุมชนภายใต้นิเวศวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างหลากหลาย จนกลายเป็นพลเมืองตื่นรู้และเป็นเยาวชนแกนนำต้นแบบที่สามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชีวิตของแต่ละคนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ต่อไป และท้ายที่สุดจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมให้เกิดการตระหนักรู้จนเกิดเป็นพื้นที่นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคในทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนโครงการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็กนอกระบบจังหวัดราชบุรี

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

1.) การสำรวจเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจอมบึง สวนผึ้ง เมือง บ้านคา และบ้านโป่ง โดยพบกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ จำนวน 407 คน โดยได้เก็บข้อมูลประเด็นปัญหาของเด็กเพื่อเตรียมประสานความร่วมมือกับทีมงานในแต่ละพื้นที่

ภาพจากกิจกรรม 5 อำเภอ

อำเภอจอมบึง

อำเภอสวนผึ้ง

อำเภอเมือง

อำเภอบ้านคา

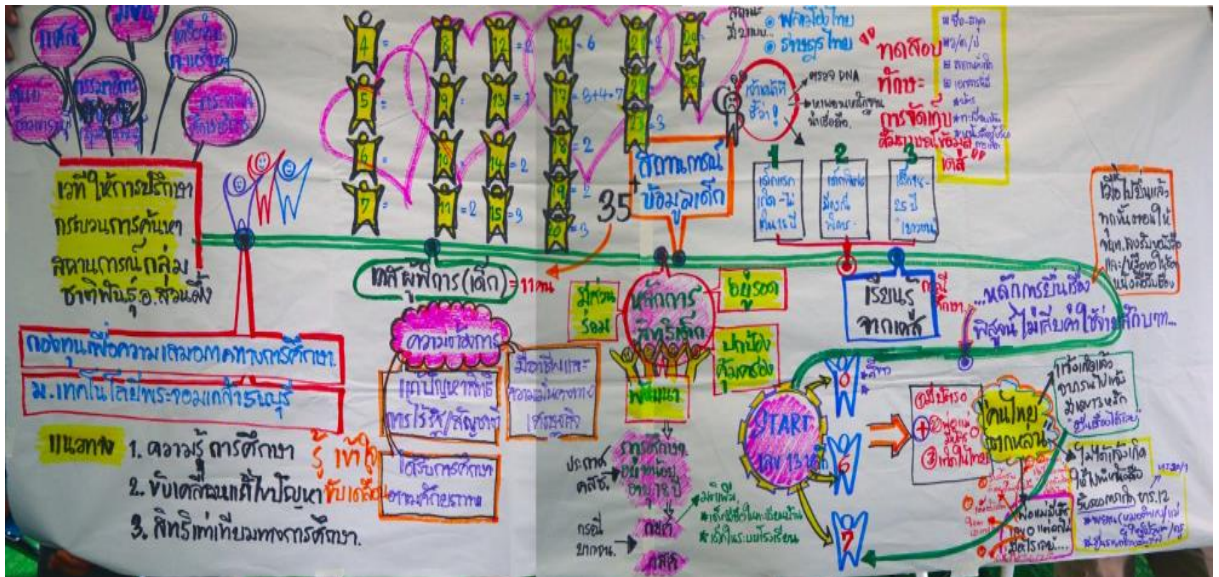

อำเภอบางโป้ง

2) เริ่มพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือโดยความร่วมมือระดับตำบล 1 แห่ง ณ บ้านพระกำ อ.สวนผึ้ง

ภาพการจัดเวทีพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือ

4. กิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ: การเลี้ยงชันโรง โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

เนื่องด้วยพื้นที่อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือการทำไร่สับปะรด เพื่อส่งสับปะรดเข้าโรงงาน และปลูกผักเพื่อส่งขายตลาดศรีเมือง ผู้ใหญ่แมนรัตน์ ฐิติธนากุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 ต.บ้านคา อ.บ้านคา จ.ราชบุรี จึงได้เปิดศูนย์เรียนรู้เรื่องผึ้ง เพื่อหวังให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวความคิดการทำเกษตรเชิงเดี่ยวอย่างสับปะรดและลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรให้ชาวบ้าน โดยมีกิจกรรมการอบรม “เลี้ยงผึ้งพื้นเมือง” ณ อุทยานการเรียนรู้เรื่องผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ราชบุรี

อีกทั้ง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2565 ก็ได้มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับเด็กๆ เกี่ยวกับธรรมชาติของชันโรง วิธีการเลี้ยงชันโรง และอาหารของชันโรง ให้แก่เด็กและเยาวชนใน อ. สวนผึ้ง เพื่อให้เป็นทางเลือกเพิ่มเติมในการสร้างรายได้

สำหรับช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม 2565 ได้มีการขยายพื้นที่ดำเนินกิจกรรม และเน้นการเรียนรู้ของเด็กทั้งทางวิชาการและทักษะทางสังคม (soft skills) ให้มากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กส่งต่อเรื่องการทำเกษตรแบบปลอดภัย ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ซึ่งการฝึกเลี้ยงชันโรงได้ดำเนินการในโรงเรียนบ้านลำพระอำเภอบ้านคา โดยมีนักเรียนจำนวน 30 คน ที่ได้รับการอบรม โดยแบ่งกลุ่มช่วยดูแลกล่องเลี้ยงชันโรงจำนวน 16 กล่องที่โรงเรียน ซึ่งเป็นวิธีที่จะให้เด็กนำความรู้ที่ได้รับไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง และจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องการทำเกษตรโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคด้วยการลดใช้สารเคมี หรือใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย ทั้งนี้ เมื่อเลี้ยงชันโรง เด็กๆ จะตระหนักถึงการสร้างแหล่งอาหารให้ชันโรง ซึ่งนำไปสู่การลดการใช้สารเคมี นอกจากนั้น เด็กๆ นักเรียนโรงเรียนบ้านลำพระที่เข้าร่วมกิจกรรมยังได้เรียนรู้เนื้อหาสาระของวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ผ่านประสบการณ์จริง และได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และทักษะการคิดเป็นขั้นตอนอีกด้วย

